

Az olvasó : írások Lakatos András tiszteletére / szerk. Fogarassy Miklós. [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár. – Budapest : Osiris, 2009. 176 p. ISBN 978-963-276-042-1

„Múzsai állapotban”

A recenzor természetesen tisztában van azzal az íratlan szabállyal, hogy könyvismertető szándékkal nem illendő rögvest dilemmát felvetni, ám reméli, hogy az olvasó elnézi majd kételkedését, ha erre nézve kellő magyarázattal szolgál. A bemutatásra kerülő kötet (*Az olvasó. Írások Lakatos András tiszteletére*) ugyanis Festschrift (a legrégebbi és legrangosabb tudományos műfajok egyike), amely különös műfaj, hiszen voltaképpen kettős címzettje van, egyfelől a születésnapját ünneplő (ez többnyire kerek évforduló) személyiségéről, tudományos pályájáról tájékozódhat belőle az olvasó, másfelől az írások olvasása közben arról is képet kap, hogy kik azok (rangos szerzőgárda írásai olvashatók a kötetben), akik az ünneplést életében meghatározó szerepet töltöttek be, s akiknek írásai által mintegy kivetítődik, leképeződik nemcsak a szerzők, de Lakatos András szellemisége is.

Ezért aztán a recenzor abban a kérdésben jut nehezen döntésre, hogy valójában miről, pontosabban szólva kiről, illetve kiktől szóljon a Lakatos András 65. születésnapjára készült kötet ismertetése.

Azok számára ugyanis, akik nem ismerik személyesen Lakatos Andrást nagyon is fontosnak látszik az ünneplést bemutatása, lényeges, hogy „portrévázlatot” kapjanak arról az emberről, akiért e munka megszületett. Így tehát néhány személyes gondolat engedtessek meg a recenzornak. Amikor közel huszonöt esztendővel ezelőtt, a KMK Új Könyvek szerkesztőségéhez kerültem, akkor ismerhettem meg Lakatos Andrást. Bár csak évekkel később került kezembe *Hamvas Béla* (szintén könyvtáros volt) : *Szellem és egzisztencia* című kötete, az abban olvasott, *A melankólia anatómiája* című fejezetből (amely Robert Burton (1577-1640) XVII. században élt oxfordi könyvtáros és egzisztencia-filozófus könyvének címével azonos) való gondolatok olyannyira „lefedték” András jellemét és szellemét, hogy úgy érzem, az említett mű néhány sora mindenképp ide kívánkozik. „...a könyvtáros pedig az az ember, akinek a könyv olyan táplálék, szenvedély, sors, szerelem, gyönyör; mámor, kaland és végzet, mint a tengerésznek a tenger, a parasztnak a föld, a kertésznek a növény. A tudós a könyvet csak anyagnak veszi: megnézi, olvassa, idézi és félreteszi; a költőnek a könyv csak mű: teremti, elfelejti; a tanítónak csak eszköz merít belőle és továbbadja; a közönséges embernek csak iparcikk: olvassa, élvezi. Senki sem nyúl a könyvhöz úgy, mint a könyvtáros, olyan csendesen és lassan, ahogy az ember csak örök dolgokhoz nyúl:

tengerhez, asszonyhoz, földhöz. Senki sem tudja, mit jelent egy jó szerző mellé leülni, felütni csak úgy találmra és belemerülni...” Ugyanebben az összefüggésben Lao-ce Tao-te-kingjének filozófiai esszenciáját, harmatcsepphez hasonlítva eként ír a könyvtáros szakma lényegéről Hamvas: „A könyvtárosság, az az édes szemlélődő béke, amit az ember csak a könyvek között és a könyvektől tanul meg, sehol másutt. A könyv a világ leghallgatagabb, legmagányosabb, legbékésebb valósága, - s a könyvtáros, ha vele él, olyan lesz, mint a könyv, hallgatag, magányos és békés” – hát ilyen emberré formálódott Lakatos András az alatt a 65 év alatt, melynek legnagyobb részét neves könyvtárak falai között töltötte el.

A kortárs, barát, szellemi társ és egykori „széchényis” kolléga (Fogarassy Miklós) szerető gondoskodása szerkesztette a 21 szerző (Fogarassy Miklós, Boka László, Kenedi János, Kőszeg Ferenc, Szilágyi Sándor, Nóvé Béla, Dalos György, Kukorelly Endre, Bertók László, Fodor Géza, Várady Szabolcs, Radnóti Sándor, Vajda Kornél, Kis János, Csűrös Miklós, Tamás Attila, Tímár Árpád, Wilhelm András. Gyurgyák János tollából) írását és a Tokaji Nagy Erzsébet által összeállított „töredékes bibliográfiát”, egységes kötetű, amely műfajának megfelelően magán viseli a „vegyesség kínos báját” ám egyben praktikus hasznát is, hogy ugyanis nem kell minden írást azonos súlyban értékelni, nem kell az írások egymásutánosságában valamiféle rendszert, logikát keresni, mert egyetlen (láthatatlan) összefüggés szervezi „rendszeretlen rendszerbe” valamennyit, az ugyanis, hogy szerzőik mindannyian Lakatos András előtt kívánnak tisztelni. Ekként aztán az írások olvashatók elsődleges ismeretanyagként vagy akár amolyan „etüdökként” amelyek túl azon, hogy az ünnepelelt arcélét kívánják megrajzolni, leképezik azt az irodalmi és szellemi közeget is, amely András létezésének alapeleme.

Lakatos András szellemisége azonban nem az írásaiban mutatkozik meg, hiszen ő maga olyan alázattal fordult az irodalom felé, hogy csak igen ritka alkalmakkor, akkor is inkább valamiféle külső, szelíd kényszer hatására ragadott tollat és

százszor meggondolva, szinte kínlódva vetette papírra gondolatait – ezt többnyire ceruzával tette –, hogy a végső nyomdai változat előtt még legyen módja egy-egy jelző tökéletesítésére. Így tehát ő kevésbé írásaiban él, sokkal inkább azoknak a lelkében és gondolataiban, akik bármikor fordulhattak (nak) hozzá tanácsért, hogy a szavak kimondása előtt százszor „megrágott” és megszürt, végül kristálytisztává fogalmazott gondolatai irányt mutassanak a beszélgetőtársaknak. Ezt az állapotot „merekíti pillanatfelvétellel” Nóvé Béla, az egykori „új könyvekes” kolléga *Szemközt a számfelelőssel* című írásában. A játékos hangvételű, az ünnepelelt nagy szeretettel, helyenként szinte már-már karikírozó írás hüen adja vissza azt az emlékeinkben múlhatatlanul élő munkahelyi korszakot, amelynek centrumában tagadhatatlanul Lakatos András állt. És ahogyan ezekben az években az íróasztala mellett álló jelentéktelen irodalmi székben egymást váltották jelentős szellemi partnerei, vendégei, szinte ugyanabban a sorrendben ugyanazok a „meghívottak” adják most közre irodalomtudományi, irodalomtörténeti tanulmányaikat („A szenvedés felől sosem tévedtek ők”, *Opera versben elbeszélve, Kodolányi-problémák, Kosztolányi időszemléletéről, A nem remélt vád*), verseiket, novelláikat (*Eleinte mintha játszana, Kitépelt lapok, Az író mint önjelölt, Kémjelentés*), filozófiai, történettudományi és zenetörténeti tanulmányaikat (*Dilthey aktualitása, A magyar szabadelvűek hagyatéka, „Feuilleton-Artikel: Ein Wirklicher Fehler R. Wagners”*), Andrásra való visszaemlékezéseiket (*Két „párhuzamos történet” avagy az én Lakatosom, Sapere aude, Az olvasó, Két lektor, Minden, Segédegyenesek 2.*). Aki *Az olvasó* olvasója lesz (bocsátassék meg ez az olcsó szójáték) egészen biztos, hogy izgalmas szellemi kalandban részesül, hiszen miközben az irodalmi élet manapság is jelentős alkotóitól való írások olvashatók, kirajzolódik annak a végtelenül szerény embernek a képe, akit a fent említett szerzők mellett ismét Hamvas és Burton egymásba fonódó gondolataival idézek meg: „A könyvtárosok azoknak a lényeknek utódai, akik régen éltek, még mielőtt a Múzsák

megszülettek. S amikor a Múzsák elkezdtek énekelni, olyan önkívületbe estek, hogy csak hallgattak, hallgattak, és megfeledkeztek evésről, ivásról, ételről, italról. Zeusz e lényeket tücsökké változtatta, és egyedül nekik engedte meg, hogy a táplálékért ne verejtékezzenek, hanem egész életüket múzsai módra, gyönyörködve, élvezve, olvasgatva, szemlélődve, csendesen éljék le. ... Tücskök, étel és ital nélkül képesek megélni és boldogok abban az isteni nyugalomban, amely a halhatatlanság egy pereme. Van az angoloknak egy igéjük: „I am musing”. Lefordíthatatlan

szó. Azt jelenti, hogy múzsai állapotban vagyok és semmit sem csinálok, csak gyönyörködve bámézkodok, elmélkedek bele a világba, és életem olyanná lesz, mint egy dal vagy költemény. A könyvtáros ilyen „musing-lény”, aki mint a tücsök, lassú bámézkodó, csendes, magányos derült vágytalanságban él, múzsai állapotban, de nem mint a költő, szívében verssel, hanem maga mint életté vált vers”. Isten éltesen még sokáig Lakatos András!

Bartók Györgyi

Tájékoztató a Könyvtári Figyelő előfizetői számára

Örömmel tájékoztatjuk Önöket két újdonságról.

Az egyik, hogy kísérleti jelleggel ingyenes többletszolgáltatást indítunk előfizetőink számára:

a folyóirat számainak teljes szövegét jelszóval már a lapszám **megjelenésével** azonos időben online elérhetővé tesszük. Ezt a szolgáltatásunkat csak előfizetőink – mind az egyéniek, mind az intézményiek – élvezhetik.

Aki élni kíván ezzel a lehetőséggel, mindössze regisztrálnia kell a **<http://www.ki.oszk.hu/kf/efoi.php>** űrlapon.

A regisztrációt a rendszer válaszlevélben erősíti meg. A válaszlevél egy ideiglenes jelszót tartalmaz, amelyet később tetszés szerint módosítani lehet.

Intézmények esetében a jelszót az űrlapon megadott ügyintéző e-postacímére küldjük. A jelszó biztonságos kezeléséért az előfizető felelős.

A másik újdonság, hogy ezentúl a Könyvtári Figyelő folyóirat-figyelő rovatát, a külföldi cikkek referátumait is online elérhetővé tesszük, teljes szöveges formában.

Várjuk jelentkezésüket.

A szerkesztőség